

ERHVERVSJURA

FOR FÅ BANKSAGER BLEV REJST

OPGØR: Bagmandspolitiet burde have rejst flere retssager om bankvirksomhed mod ansvarlige personer i nøglestillinger i bankerne. Så kunne man måske have draget en nyttig lære af finanskrisen.

LARS BO LANGSTED
professor,
Juridisk Institut,
Aalborg Universitet

erhverv@jp.dk

En af de seneste ugers større historier i medierne var det manglende retsopgør efter bankkrisen. Jeg har også selv tidligere i disse spalter beskæftiget mig med det, men det nye i sidste uge var dels, at Finanstilsynet i en rapport var citeret direkte for at mene, at Statsadvokaten for Særlig Økonomisk og International Kriminalitet (mellem venner også kaldet bagmandspolitiet) ikke var god nok til banksager, dels at der blev rejst for få sager vedrørende den egentlige bankvirksomhed.

Vi hørte også den fungerende statsadvokat Henrik Helmer Steen sige dels, at blot man fik de pågældende bankdirektører m.fl. straffet, var det mere interessant end at køre principielle sager, dels at der nok var nogle principielle sager, men at der var kommet nye regler i mellemtiden, og så var det ikke så interessant.

Endelig var det også et parameter for ikke at køre sagerne efter lov om finansiel virksomhed, at det i givet fald højst ville være mindre straffe, der var tale om.

Det er befriende at få disse bevæggrunde op på disken, så også vi andre kan forholde os til, om bagmandspolitiet anvender sine ressourcer på en måde, som lever op til de forventninger, som politikere, borgere og samfundet i det hele taget måtte have.

Da bagmandspolitiet blev oprettet i 1973, kan man lidt forenklet sige, at der især var to hovedopgaver, som det skulle løse.

For det første var det et ønske, at uanset hvor begavet og kompliceret en kriminel begik sin (økonomiske) kriminalitet, skulle der være en politi- og anklagemyndighed, der kunne matche dette. Matchet skulle dels være på faglige kompetencer, dels på ressourcer, som de almindelige politikredse ikke kunne forventes at have.

Det andet ønske, der havde en vis sammenhæng med det første, var, at bagmandspolitiet skulle være med til at udstikke grænserne for det strafbare.

Det var en kerneopgave at føre nye, svære og uprøvede sager, så man enten kunne se, at der (måske) var et lov-mæssigt hul, hvis den tiltalte blev frifundet, eller – hvis den tiltalte blev dømt –

lave et paradigme for andre dele af politiet, der så selv ville kunne køre eventuelle fremtidige, lignende sager.

Set i det perspektiv er det ikke interessant at få de pågældende direktører m.v. straffet bare for at få dem straffet. Det ville det have været, hvis de havde været medlemmer af en hårdkogt kriminel organisation, og det afgørende var at få dem "sat ud af spillet" for en længere periode (den såkaldte Al Capone-metode). Det, der er interessant, er, om de har begået noget strafbart gennem den måde, som de drev deres bankvirksomhed på. Det er her, der dels ligger en test af de pågældende straffebestemmelser, dels en rettesnor for fremtidige ledelsesmedlemmer i banker m.v.

Det er derfor heller ikke interessant, om den straf, som de måtte blive idømt, hvis de findes skyldige, er en streng fængselsstraf eller bare en lille fængselsstraf eller måske en bøde. Lovgiver har ud fra en proportionalitetsbetragtning fastsat straffesammene, og det har aldrig været tanken, at man blot

kunne lade de bestemmelser med få måneders strafferamme ligge. Tværtimod kunne man inden for lov om finansiel virksomhed overveje, om strafferammen – efter at sagerne var blevet behandlet i retten, og lovgiver havde fået syn for sagen – var passende.

Det sidste argument – om, at der også er tale om lovgivning, der i et vist omfang er forældet, og hvor det derfor har mindre interesse at køre de ellers principielle sager – kan højst være et sideargument. Det er således nok rigtigt, at der siden finanskrisen er kommet et væld af nye straffebestemmelser i den finansielle lovgivning, men de helt centrale nøglebestemmelser er indholdsmæssigt uændrede siden begyndelsen af dette århundrede.

Disse bestemmelser straffelægger bl.a. det forhold, at »... et medlem af en finansiel virksomheds, en finansiel holdingvirksomheds eller en forsikringsholdingvirksomheds bestyrelse eller direktion (undlader) at træffe nødvendige foranstaltninger i tilfælde af

tab eller nærliggende fare for tab af væsentlig størrelse ...«, og situationer, hvor »personer, der er knyttet til en finansiel virksomhed, giver urigtige eller vildledende oplysninger om forhold vedrørende virksomheden til offentlige myndigheder, til offentligheden, til noget selskabsorgan eller til indskydere, de forsikrede eller obligationsejerne eller andre investorer i den finansielle virksomhed, eller gør sig skyldig i grov eller oftere gentaget forsømmelse eller skødesløshed, der kan medføre tab for virksomheden eller indskyderne ...«.

Det er da også disse bestemmelser, som en stor del af advokatundersøgerne henlede opmærksomheden på i de undersøgelser, der blev lavet, efter at en stor del af bankerne krakkede.

Man kunne endelig spørge, om man da ikke kan være "tilfreds" med de mange erstatningssager, der efterfølgende er anlagt mod ledelsesmedlemmerne? I de sager får vi jo også en vurdering af, om disse personer har handlet ansvarspådragende. Min bedste vurdering er,

Der er efter al sandsynlighed nu indtrådt forældelse for det strafansvar, som man kunne have afprøvet.

Lars Bo Langsted

ne vil heller ikke gå i detaljen med de strafferetlige regler, der er i loven, for det er hverken nødvendigt eller tilstrækkeligt, at den sagsøgte har overtrådt en bestemt paragraf.

Det at foreskrive strafansvar for en bestemt adfærd eller undladelse er netop samfundets måde at regulere på – og denne regulering er som udgangspunkt uafhængig af, om nogen har lidt et tab.

Der er det tilstrækkeligt, at bestemmelsen er overtrådt enten uagtsomt eller forsætligt. Men når anklagemyndigheden vælger at undlade at efterforske og retsforfølge potentielle overtrædelser af bestemmelserne, er det naturligvis lige gyldigt, hvad der står.

Der er efter al sandsynlighed nu indtrådt forældelse for det strafansvar, som man kunne have afprøvet, men vi kan i hvert fald benytte lejligheden til at overveje, hvad det er, vi vil med bagmandspolitiet. Om vi er gået for vidt i vores produktionsfikserede resultattankegang – måske ikke bare der, men også i anklagemyndigheden mere generelt.

at det kan man ikke. Ganske vist er en del af kravet for at ifalde erstatning netop, at man har handlet anderledes, end man burde (cul-pøst), men dertil kommer kravene om, at ledelsesmedlemmet gennem denne fejlagtige adfærd har pådraget sagsøger et tab (som denne ikke også selv burde have undgået). Erstatningssager-

Amagerbanken var en af de danske banker, der gik ned i forbindelse med finanskrisen. Arkivfoto: Jens Dige/Polfoto

